

Del “Manual Digest” al Tribunal d’Estrasburg

Francesc BADIA i GOMIS

El fet d'esmentar en el títol d'aquesta intervenció el *Manual Digest* i el Tribunal Europeu dels Drets Humans només vol posar de manifest el llarg procés que, en matèria legislativa, ha sofert el nostre país, com ho han fet els països del nostre entorn.

Llarg procés que exigeix que el nostre dret es vagi adaptant a les necessitats de cada moment.

El *Manual Digest* va ser el primer intent de facilitar una eina per tal que els ciutadans (almenys, una part d'ells en les circumstàncies d'aquell moment) poguessin conèixer el dret que regia les seves vides i les institucions del país.

Antoni Fiter i Rossell, al *Manual Digest*, el 1748, amb l'objectiu de fer un recull d'història, dret i usos i costums d'Andorra, remarcava també les fonts del dret: el dret comú és el que s'aplica a Andorra, tret que existís una llei pròpia o un costum propi diferent (cf. Llibre II, capítol IV):

“En lo principi de la causa com també en son progrés i definició o sentència, deu observar lo Jutge lo modo, forma i disposició del dret comú (que és lo que se observa en les Valls d'Andorra) menos en aquelles coses en què és abregat per alguna llei pàtria, contraria consuetut, les quals se deuen observar les primeres.”

Carles Obiols i Taberner, jutge d'apel·lacions i jurista de grandíssim prestigi, deia en una sentència del 8 de juliol de 1954, amb la voluntat de determinar les normes que havien de regular les nostres vides en aquell moment, que, en alguns casos, s'havia de considerar inclòs en les nostres “lleis pàtries” el dret català antic:

“... la influència i vicissituds de certs factors històrics, ..., l'especial importància del fet geogràfic, sobretot en un país de reduïda extensió i població, la fidelitat a l'espiritu de les tradicions seculars i la mateixa sobrietat legislativa aconsellada per les màximes 22 i 23 del Manual Digest, han afavorit la infiltració i persistència a les Valls d'institucions i principis de l'antic ordenament civil de Catalunya, fins a traduir-se en una accentuada i vigorosa afinitat jurídica entre ambdós pobles, i d'aquí que s'affirmi amb sólid fonament, que la denominació de lleis pàtries emprada per les recopilacions

al·ludides ... no solament comprèn les lleis autòctones, en realitat escasses i insuficients, sinó també les més nombroses i completes del dret català, 'tal com va quedar en publicar-se el Decret de Nova Planta, sense que puguin tenir-se en compte les lleis de caràcter general publicades amb posterioritat més que en la part què han estat acceptades' (Pallerola: *El Principado de Andorra*, 1912, pág. 183)".

Molt més tard, la Sala Civil del Tribunal Superior, en una sentència del 8 de gener de 2004, exposava de manera clara i molt entenedora l'actual sistema de fonts del dret andorrà:

"... el sistema de fonts es troba format, en primer terme, per les anomenades lleis pàtries o pròpies; en segon terme, pel costum, que ha desplaçat en diferents ocasions l'aplicació del dret comú ... i, en darrer terme, el dret comú, integrat com deia Mieres pel dret canònic i el dret romà Així, resulta que el sistema de fonts s'estructura de manera jeràrquica i, per consegüent, esdevé d'aplicació en primer lloc les normes pròpies o pàtries; en el seu defecte el costum sempre que concorrin els seus pressupòsits ... i, en darrer lloc, el dret comú, format pel dret canònic i romà, ..." "

Sense cap mena de dubte, en l'àmbit civil, el dret comú -és dir, el dret canònic i el dret romà- i també el dret català antic han estat unes eines útils per a la nostra societat. Ha estat -i encara és, en gran mesura- el nostre dret.

El pas del temps i, sobre tot, la Constitució de 1993 han convertit el Consell General en un veritable parlament que legisla en totes les matèries que afecten les nostres vides i les nostres institucions. Cada dia tenim més normes pròpies o pàtries. És dir, el nostre dret va evolucionant a partir de lleis que surten d'un parlament democràtic.

Però, en l'àmbit civil, aquestes normes pròpies conviven amb normes de dret català antic i de dret comú, fins i tot normes consuetudinàries. Sovint resulta difícil -fins i tot pels professionals del dret- determinar amb certesa quina norma serà aplicable a un cas concret.

Una sistematització del nostre dret civil permetria no tan sols evitar els dubtes que hem esmentat sinó també que els ciutadans tinguin més facilitat per coneixer el dret. En definitiva, donaria més seguretat jurídica.

La seguretat jurídica exigeix no tan sols coneixer el sistema de fonts del dret sinó també el dret mateix. I avui resulta difícil, en alguns casos i sobre tot per persones no expertes, coneixer aquest dret.

D'altra banda, el dret comú i el dret català antic han estat sovint interpretats -m'atreviria a dir que, en algun cas, fins i tot evolucionats- per la jurisprudència dels tribunals civils. Ha estat la jurisprudència que, durant molts anys i amb la voluntat d'adaptar un dret previst, en alguns casos, per a situacions superades, ha fet evolucionar el nostre dret civil interpretant-lo i, en algunes ocasions, donant solucions necessàries. I aquesta solució -que ha estat útil durant molts anys, tot i que avui ja és difícil de justificar- no aporta tampoc suficient seguretat jurídica.

La solució no pot ser altra que sistematitzar el dret civil. I en aquest punt hi ha juristes que es pronuncien a favor d'una codificació, de la creació d'un nou dret. D'altres, s'inclinen per la compilació, és dir, la sistematització del dret avui vigent per facilitar-ne el seu coneixement.

Probablement la solució hauria de contenir una sistematització del dret actual i, també en part, creació de nou dret per adaptar-lo al temps que vivim. El dret civil andorrà -en aquella

part que deriva del costum, en aquella altra que es desprèn del dret comú i també en aquella que ha estat legislada pel nostre parlament– constitueix un dret que reflexa el que ha estat la vida del nostre país. És un dret que –tot i les dificultats per a conèixer-lo del tot– està interioritzat pels ciutadans en una part important. És un dret –en la seva major part– encara útil avui i no apareixen raons de pes que justifiquin substituir-lo tot ell per un dret nou.

Per això, la solució és compilar el dret actual –per fer-lo més accessible al coneixement de tots els ciutadans i per obtenir una seguretat jurídica més important– i aprofitar la compilació per introduir les reformes necessàries –per tant, creant nou dret– per adaptar el dret a les circumstàncies i a les institucions actuals.

Hem seguit un llarg camí –des del *Manual Digest* i des de molt abans– fins a incorporar al nostre ordenament jurídic convenis internacionals, com la Declaració universal de drets humans o el Conveni europeu de drets humans. Ara cal compilar el dret civil –que és el dret bàsic que regula la vida dels ciutadans– per obtenir una seguretat jurídica que avui és manifestament millorable. No cal un dret totalment nou, només l'hem d'actualitzar aprofitant la compilació.

Francesc BADIA i GOMIS
advocat i degà del Col·legi d'Advocats d'Andorra